

21 februari 2022

Zienswijze LTO Nederland

Wel doorpakken, geen bij voorbaat onhaalbare doelen in wet opnemen.

LTO Nederland onderschrijft het belang van tegengaan van opwarming van de aarde. De agrarische sector heeft als geen ander last van klimaatverandering. Clusterbuien, overstromingen en lange perioden van droogte in recente jaren zijn hier indringende voorbeelden van.

De agrarische sector heeft ook legio oplossingen om bij te dragen aan het verminderen van klimaatemissies en het structureel vastleggen van CO₂. Er zijn maatregelen op het vlak van voer, dier, stal en mest om methaan- en lachgasemissies te reduceren. Beweiding, voeradditieven, mestkoeling, methaanoxidatie en mestvergisting zijn hiervan voorbeelden. Ook is het mogelijk om de emissies uit veenweide terug te dringen door waterinfiltratie en kan er extra koolstof vast worden gelegd in Nederlandse landbouwbodems. LTO Nederland werkt daarom mee aan de uitvoering van het Klimaatakkoord, zolang er zicht is op voldoende beleidsruimte en financiële middelen om boeren en tuinders de mogelijkheid te geven om maatregelen te nemen met behoud en liever nog versterking van het verdienvermogen. Tot op heden constateert LTO Nederland dat er weinig maatregelen zijn die zowel passen in bedrijfsvoeringen als ook lonend zijn.

Vast te stellen is dat de landbouwsector een bijzondere positie inneemt door de biologische processen die zorgen voor klimaatemissies bij het houden van vee en/of het telen van gewassen. Weliswaar zijn deze emissies deels te reduceren, maar in Nederland nooit tot nul. Onderzoek ([WUR, 2018](#)) heeft eerder becijferd dat met management- en technische maatregelen een reductie van 40-50% in 2050 ten opzichte van 2017 in theorie mogelijk is. In de Klimaat- en Energieverkenning van 2021 ([PBL, 2021](#)) is de geraamde emissie van methaan en lachgas samen 19,1 megaton en in 2040 nog 18,6 megaton CO₂-equivalent bij het huidige vastgestelde en voorgenomen beleid. Emissieramingen voor 2050 zijn nu nog niet bekend, maar op basis van de hiervoor genoemde verkenningen zou een halvering van emissies theoretisch mogelijk zijn. Dit betekent een restemissie van overige broeikasgassen van ca. 9-10 megaton in 2050.

Qua landgebruik vinden er in Nederland per saldo emissies plaats door veengrond en de bebouwde omgeving. De opslag van koolstof door bomen en grasland is hiervoor bij lange na niet genoeg om deze uitstoot te compenseren. In de Klimaat- en Energieverkenning 2021 is de raming vanuit landgebruik voor 2030 een netto emissie van 3,5 megaton en voor 2040 van 2,8 megaton CO₂.

In zeer strikte theoretische scenario's ([WUR scenariostudie landbouw 2050](#)) vinden er nog steeds onvermijdbare emissies plaats en wordt er meer dan 50.000 ha veenweide uit landbouwproductie genomen en bijna 300.000 ha extra bos gerealiseerd om deze emissies te compenseren. Dit gaat met grote meerkosten op bedrijfsniveau gepaard en zorgt voor een verdere sanering van de landbouw en verdere schaalvergroting van de landbouwbedrijven.

LTO Nederland onderschrijft de noodzaak van een stevige reductie van de uitstoot van broeikasgassen. Maar LTO Nederland benadrukt dat overige broeikasgassen niet zomaar over één kam geschoren kunnen worden met fossiel CO₂. Wetenschappelijke inzichten ([IPCC, 2021](#)) met

betrekking op 'kortlevende' broeikasgassen zoals methaan laten zien dat deze slechts kort in de atmosfeer verblijven, anders dan fossiel CO₂ dat honderden jaren blijft bijdragen aan de opwarming. Een jaarlijkse reductie van methaanemissie zorgt voor netto-onttrekking van CO₂ uit de atmosfeer. Hiermee heeft de Nederlandse landbouw een oplossing voor het tegengaan van de opwarming in handen.

LTO Nederland gaat ervan uit dat een landbouwsector in Nederland gewenst blijft. Niet alleen om gezond, gewaardeerd en duurzaam voedsel, bomen en planten te produceren, maar ook voor onder meer het onderhoud van natuur en landschap, de facilitering van duurzame energie en daarmee de leefbaarheid van het platteland op orde te houden. Bij voorbaat onhaalbare doelen dragen hier niet aan bij.

Reactie wetsvoorstel: artikelen en MvT

LTO Nederland is tegen het voornemen van het Kabinet om het doel 'klimaatneutraal in 2050' op te nemen. Dit is ook niet nodig, omdat deze doelstelling een doelstelling van de Unie is en niet van afzonderlijke lidstaten. Bovendien wordt geen rekening gehouden met de biogene methaancyclus.

Artikel 2 van de Klimaatwet wordt als volgt gewijzigd:

1. Het eerste lid komt te luiden:

1. Deze wet biedt een kader voor de ontwikkeling van beleid gericht op het onomkeerbaar en stapsgewijs terugdringen van de emissies van broeikasgassen in Nederland teneinde wereldwijde opwarming van de aarde en de verandering van het klimaat te beperken, waarbij Nederland in 2050 de netto-uitstoot van broeikasgassen overeenkomstig artikel 2, eerste lid, van de Europese klimaatwet tot nul reduceert.

Reactie LTO Nederland: Om binnen de landsgrenzen de netto-uitstoot van broeikasgassen op nul te krijgen wordt van de landbouw- en landgebruikssector volgens deze definiëring van uitstoot en vastlegging een onmogelijke opgave gevraagd. LTO Nederland gaat uit van een blijvende, gewenste en gewaardeerde land- en tuinbouw in Nederland richting 2050 en verder. De landbouw zal door het houden van vee en het telen van gewassen altijd onvermijdbare emissies houden. Deze zogenaamde overige broeikasgassen (methaan en lachgas) hebben een sterk opwarmend effect, maar zijn relatief kort aanwezig in de atmosfeer. Een jaarlijkse emissiereductie zorgt al snel voor netto CO₂-onttrekking uit de atmosfeer. De andere vorm middels koolstofvastlegging in Nederlandse bodems is ook een deel van de oplossing, maar de potentie hiervan is in omvang beperkt.

LTO Nederland stelt voor om de wettekst aan te passen:, **waarbij Nederland in 2050 de netto-opwarming door broeikasgassen tot nul reduceert.**

2. Het tweede lid komt te luiden:

2. Teneinde deze doelstelling voor 2050 te bereiken streven Onze Ministers die het aangaat, onverminderd de reductieverplichtingen op grond van artikel 4, eerste lid, van de Europese klimaatwet en de ter uitwerking daarvan vastgestelde bindende EU-rechtshandelingen, naar een

reductie van de netto-broeikasgasemissies van ten minste 55% in 2030 ten opzichte van 1990 en een volledige CO2-neutrale elektriciteitsproductie in 2050.

Reactie LTO Nederland: In het Coalitieakkoord is een doel van 55% en een streven naar 60% reductie in 2030 opgenomen. LTO Nederland begrijpt de stap naar opname in de Klimaatwet, maar wijst erop dat het vanuit het Europese 2030 klimaatdoel niet noodzakelijk is. Voor de land- en tuinbouw is 2030 kort dag; nog 8x oogsten en dan is het 2030. De land- en tuinbouwsector zal alle ondersteuning nodig hebben in termen van beleidsruimte en financiële middelen om de gevraagde bijdrage te halen. Tot op heden kunnen land- en tuinbouwers niet tot nauwelijks economisch verantwoord klimaatmaatregelen nemen.

Een volledig CO2-neutrale elektriciteitsproductie in 2050 onderschrijft LTO Nederland. De land- en tuinbouwsectoren leveren hieraan reeds een grote bijdrage en LTO Nederland ziet voor de land- en tuinbouwsector mogelijkheden om richting 2050 een grotere bijdrage te leveren.

Hieronder volgt puntsgewijs per pagina van de Memorie van Toelichting het onderwerp en de reactie van LTO Nederland:

- MvT pagina 2: reductiedoelen klimaatwet

LTO Nederland is van mening dat Nederland niet is gehouden om één op één het Uniebrede klimaatdoel van klimaatneutraliteit in 2050 en ten minste 55% reductie in 2030 over te nemen in de Nederlandse klimaatwet. Weliswaar is het Nederlandse doel zoals geformuleerd in het Coalitieakkoord ook 55% reductie in 2030. Dit is echter een door Nederland zelf gekozen doel en is meer dan de 52% reductie die voor lidstaat Nederland zou gelden volgens de Europese Commissie (mondelijke toelichting dhr. Samson).

- MvT pagina 2: niet net-zero emissies

LTO Nederland wijst erop dat het Kabinet een onrealistisch doel van klimaatneutraliteit in 2050 in de Klimaatwet wil opnemen. Er wordt verwezen naar verwachte mogelijkheden van salderen tussen lidstaten. Dit ligt echter nog geenszins vast en is daarmee een onzekere factor. Het is volgens LTO Nederland derhalve niet verantwoord om klimaatneutraliteit in 2050 in de Nederlandse Klimaatwet vast te leggen volgens de definiëring van uitstoot en vastleggen. LTO Nederland stelt voor het doel te definiëren als netto-nul bijdrage aan opwarming in 2050. Daaraan kan eventueel toegevoegd worden dat Nederland klimaatneutraal kan worden in 2050 indien dan het overnemen van koolstofbudgetten van andere lidstaten tot de mogelijkheden behoort.

- MvT pagina 4: bindende norm voor klimaatneutraliteit

LTO Nederland snapt dat de huidige klimaatwet in lijn moeten worden gebracht met de Europese klimaatwet. Echter, de redenatie van het Kabinet waarom de Nederlandse klimaatwet exact de doelen van de Europese Unie overneemt snappen wij niet. Juist omdat het onzeker is of er flexibiliteit mogelijk is en gezien de specifieke ruimtelijke beperkingen binnen de landsgrenzen. Naar de mening van LTO Nederland zorgt deze doelstelling voor een enorme negatieve impact op de Nederlandse landbouw door de onhaalbaarheid van klimaatneutraliteit volgens de definiëring van emissie en vastlegging.